

Impactul inteligenței artificiale asupra profesiilor juridice

The impact of artificial intelligence on the legal professions

L'impact de l'intelligence artificielle sur les professions juridiques

av. Gabriel-Valeriu Pașcui

Baroul Cluj

Rezumat: Fie că admitem sau nu, profesiile juridice sunt dependente de tehnologie și digitalizare motiv pentru care considerăm că este important să înțelegem modul în care inteligența artificială poate asista profesia juridică. Acest articol prezintă o introducere în domeniul inteligenței artificiale și oferă repere călăuzitoare pentru înțelegerea impactului inteligenței artificiale asupra profesiilor juridice. Propunem o serie de întrebări esențiale dintre care amintim: cum ajută inteligența artificială profesiile juridice? Cum utilizăm inteligența artificială? Va înlocui inteligența artificială o bună parte din sarcinile profesiei juridice? Cum ne protejăm de pericolele inteligenței artificiale?

Cuvinte cheie: inteligență artificială, machine learning, instrumente digitale, viitorul profesiei juridice, techlaw.

Abstract: Whether we admit it or not, the legal professions are dependent on technology and digitalization, which is why we believe it is important to understand how artificial intelligence can assist the legal profession. This article presents an introduction to artificial intelligence and provides guidelines for understanding the impact of artificial intelligence on the legal professions. We propose a series of essential questions, among which we mention: how does the legal profession help artificial intelligence? How do we use artificial intelligence? Will artificial intelligence replace a large part of the tasks of the legal profession? How do we protect ourselves from the dangers of artificial intelligence?

Key words: artificial intelligence, machine learning, digital instruments, future of legal profession, techlaw.

Introducere.

În ultima perioadă, cu prilejul fiecărei discuții referitoare la îmbunătățirea calității actului de justiție și a profesiilor juridice s-au menționat inclusiv conceptul de digitalizare a procesului juridic și necesitatea utilizării tehnologiei cu scopul ușurării activității profesionistului.

Tema adusă în discuție a fost tratată de numeroși autori de referință din domeniu atât din Uniunea Europeană cât și din Statele Unite ale Americii.¹ Cu toate acestea, ce este inteligența artificială (în continuare IA)? Care este relația acesteia cu domeniul juridic? Cum ajută inteligența artificială profesiile juridice, cu preponderență avocatura? Va înlocui inteligența artificială avocatul/magistratul?

Prezentul studiu urmărește nu doar să răspundă la acest gen de întrebări, ci și să deschidă imaginația cititorilor asupra unei viziuni moderne a dreptului, în care tehnologia joacă un rol important, de paliativ asupra gestionării volumului extrem de mare de muncă, de schimbări legislative și de formalități greoaie care cel mai adesea îngreunează munca profesionistului.

Nu vom prezenta o definiție a inteligenței artificiale deoarece considerăm că aceasta ar fi evazivă, în parte pentru că vorbim despre un domeniu extrem de avansat cu modificări frecvente, și în parte pentru că este dificil de definit și prezintă numeroase contradicții. Cu toate acestea semnalăm că aceasta nu se confundă cu conceptul de digitalizare, fiind două chestiuni distincte. În locul unei definiții *sui generis* oferite IA vom prezenta utilitatea acesteia și exemple concrete.

Inteligența artificială ne permite să realizăm unele obiective pe care până în prezent nu le putea realiza decât un specialist, cu o expertiză variată și cu o licență aprobată de instituțiile publice abilitate. Dacă în urmă cu un deceniu posibilitatea ca o mașină fără șofer să circule pe drumurile publice era extrem de scăzute, din 2015 în Statele Unite au fost aprobate acest tip de autovehicule.² În acest context al digitalizării, pe lângă softurile specializate în identificări faciale, executarea unor operațiuni financiare și extrem de complexe avem și softuri specializate domeniului juridic.

Importanța legiferării domeniului inteligenței artificiale a fost recunoscută chiar și de către cei mai mari actori din acest domeniu. În acest sens trimitem la cele spuse de către celebrul

---

¹ Amintim cu titlu exemplificativ, *R. Susskind, D. Susskind, The future of the professions. How technology will transform the work of human experts*, Oxford University Press, 2015, *S. K. Katyal, Private Accountability in the Age of Artificial Intelligence*, 66 UCLA L. REV. 54 (2019); *F. Pasquale, A Rule of Persons, Not Machines: The Limits of Legal Automation*, 87 GEO. WASH. L. REV. 1 (2019).

² A se vedea *A. M. Kessler, Law Left Behind as Hands-Free Cars Cruise*, Star Tribune. Sursa online <http://www.startribune.com/law-left-behind-as-hands-free-cars-cruise/302322781>, accesată la 25.07.2020, ora 10.09.

Elon Musk într-un interviu acordat încă din 2014 ocazie cu care a precizat importanța ingerinței statului prin legiferare în cazul inteligenței artificiale: „*Cred că ar trebui să fim foarte atenți la inteligența artificială. Dacă ar trebui să ghicesc care este cea mai mare, existențială, amenințare, probabil aceasta este legată de inteligența artificială. (...) Sunt tot mai înclinat să cred că ar trebui să existe unele supravegheri ale reglementării din domeniu, poate la nivel național și internațional*”.³ Acest punct de vedere este îmbrățișat și de către emeritul profesor de știință Stephen Hawking.

Summa summarum, inteligența artificială contribuie semnificativ în procesul de luare al deciziilor de către profesiile juridice. În multe cazuri, situațiile practice impun avocaților să dezvolte strategii favorabile și eficiente din punct de vedere al costurilor pentru clienți. De asemenea, în fiecare profesie juridică trebuie pregătite documentele juridice într-un timp util și trebuie ca fiecare profesionist să rămână la curent cu legislația actualizată. Aceste aspecte pot fi ușor tranșate de către tehnologiile oferite prin intermediul inteligenței artificiale.

Inteligența artificială este capabilă să ofere soluții raționale într-un timp extrem de scurt. Cu toate acestea, orice program legislativ sau orice tehnologie ar fi implementată nu poate menține relații sănătoase și de succes cu partenerii de afaceri. În acest context, interacțiunile sociale joacă un rol hotărâtor motiv pentru care considerăm că discuțiile trebuie purtate de la premisa că inteligența artificială în profesiile juridice nu ar trebui să fie decisivă.

Capitolul 1. Utilizarea inteligenței artificiale.

Sintagma dreptul este o ființă vie s-a încetățenit de o bună perioadă de timp. Considerăm că acest aspect subliniază nu doar evoluția legislativă și practică, ci și ipoteza instrumentelor utilizate de către profesiile juridice pentru a se adapta frecvenței modificărilor și evoluției. Managementul profesiilor juridice implica materiale analogice, inclusiv manuale, caiete, rapoarte de caz, dosare, serviciile, jurnalele de avocatură, reviste de specialitate și legislația, toate făcând parte din biblioteca fiecărui jurist. Managementul acestor documentele a fost o sarcină obositoare, deoarece totul era în exemplare scripturale, greu de depozitat, găsit și utilizat la nevoie. Depozitarea, conservarea, consultarea acestora a necesitat mult timp și costuri mari.

---

³ A se vedea A. Graef, Elon Musk: We Are “Summoning a Demon” with Artificial Intelligence, UPI (Oct. 27, 2014, 7:50 AM), http://www.upi.com/Business_News/2014/10/27/Elon-Musk-We-are-summoning-a-demon-with-artificial-intelligence/4191414407652 accesat la 25.07.2020, ora 10.28.

Pe măsură ce tehnologia a evoluat, procesele mai sus enunțate au fost simplificate semnificativ. Arhivele care înainte ocupau suprafețe considerabile din spațiul unei clădiri au fost înlocuite cu spațiu de depozitare a serverelor capabile să stocheze mai multă informație.⁴

În profesiile juridice identificăm incidența inteligenței artificiale în mai multe ipoteze. Dintre acestea amintim neexhaustiv următoarele situații:

- situația asistentului care ghidează profesionistul la redactarea și gestionarea situațiilor într-o manieră rapidă și eficientă. Oferim cu titlu exemplificativ:

a. traducerea unor texte în diferite limbi străine prin intermediul unor aplicații precum *Google Translate*;

b. softuri legislative și de analizare instant a jurisprudenței și a legislației actualizate pentru a putea stabili șansele de câștig/pierdere raportat la jurisprudența concretă a unui judecător;

c. realizarea procedurilor de *due dilligence*; ocazie cu care amintim softurile cele mai importante (*Kira Systems, Leverton, eBrevia, Ross Intelligence, JP Morgan, Thought River, Law Geex, Judicata, Legal Robot, Casetext's CARA*)

d. tehnologii de predicție care permit stabilirea rezultatului unei anumite situații; (*Everlaw, DISCO, Catalyst, Exterro, Brainspace discovery, Intraspection, Premonition*)

e. programe inteligente de facturare (contabilitate) care contribuie semnificativ la numărul de ore petrecut cu calculul matematic.

- incidența inteligenței artificiale în procesul decizional al judecătorului sau ca asistent al acestuia. În această situația amintim și conceptul de *online courts*.⁵

Capitolul 2. Analiză exemplificativă.

În acest capitol vom prezenta o serie de ipoteze practice care ne ajută să identificăm sfera de aplicabilitate a inteligenței artificiale. Cu alte cuvinte vom răspunde la întrebarea: când și cum ne folosim de inteligența artificială?

---

⁴ Pentru o scurtă trecere în revistă a istoricului evoluției digitalizării a se vedea *J. Dabass, B. S. Dabass, Scope of Artificial Intelligence in Law, Preprints 2018, 2018060474 (doi:10.20944/preprints201806.0474.v1)* accesată la 25.07.2020, ora 16.50.

⁵ *A. Benjamin and N. Albert, Y. Albert, How Artificial Intelligence Will Affect the Practice of Law (November 7, 2017)*. Accesat la data de 25.07.2020, ora 18.30 în baza de date: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3066816> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3066816>

2.1. Revizuirea contractelor.

Ipoteza cea mai frecvent întâlnită în practică vizează utilizarea inteligenței artificiale pentru analizarea contractelor, în special a contractelor încheiate în mediul de afaceri.

În primul rând, vizăm situația unui soft care să se axeze pe revizuirea volumului contractului, cu obiectivul de parcurgere într-un timp cât mai scurt a unui număr mare de documente legale, să caute probleme juridice specifice pentru a oferi o imagine de ansamblu clientului.

Să presupunem că în discuție este o corporație cu un număr mare de angajați, având un volum de contracte comerciale care este în permanență creștere. Toate acestea trebuie revizuite periodic, începând cu scadențele și terminând cu eventuale clauze de răspundere sau ipoteze de renegociere. Obiectiv, acest lucru ar necesita nu doar o perioadă lungă de timp, ci și implicarea unor resurse umane, echipă de manageri care să analizeze în parte fiecare contract și să găsească soluția optimă și oportunitățile ivite.

Care este soluția pentru a economisi timp și resurse financiare? Considerăm că tehnologia oferă răspunsuri dacă nu edificatoare, cel puțin extrem de interesante astfel încât să merite atenție. Software-ul permite: extragerea ușoară a datelor și clarificarea conținutului, organizarea agendei și a programului de reînnoire a contractelor, revizuirea într-o manieră organizată a contractelor, identificarea într-o manieră ușoară și rapidă a datelor contractuale, evitarea potențialelor litigii având ca obiect răspundere contractuală.

Cu titlu exemplificativ precizăm o serie de aplicații precum și întrebuirile acestora. Acestea sunt utilizate de marile corporații, dar și de firmele de avocatură mici.⁶

a. *Kira Systems* este folosit în procedura de *due diligence*, pentru revizuirea contractelor prin aceea că vor fi căutate cuvinte cheie, vor fi înlocuite și extrase ipotezele relevante și cele care nu au legătura cu contextul pentru care a fost programat.

b. *Leverton* este folosit pentru extragerea de informații precum costurile de întreținere, sumele restante, termenele de scadență din mii de documente pentru ca apoi să le organizeze pe o foaie de calcul care poate fi folosită pentru previziunile juridice/economice.

---

⁶ Pentru o listă extinsivă a tehnologiilor utilizate în sistemul american a se vedea *H. S. Alexander*, Artificial intelligence – it’s not just a passing fad, *Massachusetts Lawyers Journal*, Volume 25, Number 4 (March/April 2018), p. 16. Accesată la 29.07.2020, <https://www.massbar.org/docs/default-source/publications-document-library/lawyers-journal/2018/marchapril2018.pdf>

c. *Ross*, datorită tehnologiei sale revoluționare, ROSS găsește rapid cele mai relevante ipoteze practice pentru întrebările puse. Acest lucru se datorează faptului că înainte de căutare se poate realiza o descriere a problemei juridice, faptele relevante și situația procedurală. Nu este necesară utilizarea doar a unor cuvinte cheie. ROSS utilizează inteligența artificială pentru a interpreta interogarea, pentru a citi întreaga bază de date a tuturor instituțiilor și pentru a găsi soluția potrivită.

Înțelegerea mecanismelor inteligenței artificiale și a posibilităților de a fi utilizată de către profesioniști reprezintă un aspect cheie în implementarea cu succes a acesteia. În acest moment, implementarea corectă a ultimelor noutăți tehnologice ar putea să aducă un plus de valoare companiei în special în domeniul contractelor și a celorlalte operațiuni cu caracter de rutină.

2.2. Munca de cercetare.

Probabil domeniul cel mai des întâlnit în care tehnologia și-a făcut rapid simțită prezența este cel al cercetării. Dacă până nu demult juristul trebuie să depună o muncă sisifică, intrând într-un labirint bizantin în momentul analizării jurisprudenței, doctrinei, în prezent tehnologia a simplificat semnificativ acest proces.

De la cercetarea manuală s-a trecut la cercetarea digitalizată, capabilă să ajute profesionistul să rezolve problema într-un timp record. Ne imaginăm bunăoară posibilitatea de a utiliza softuri legislative și de a utiliza cuvinte cheie pentru a găsi situația incidentă. Totodată, softurile permit analizarea retrospectivă a legislației până la forma la zi a actului normativ, scutind practic profesionistul să analizeze manual monitorul oficial pentru fiecare perioadă care îl interesează.

2.3. Utilizarea IA în domeniul justiției.

În această secțiune nu ne vom apleca atenția asupra conceptului de *online courts*, acesta nefăcând obiectul studiului, ci asupra alternativelor oferite de IA justiției și a eventualelor pericole.⁷ În domeniul public s-a sesizat deja beneficiul pentru implementarea tehnologiilor de ultimă generație. Acestea au facilitat legătura cu publicul (beneficiarul serviciului public) și au determinat o scădere semnificativă a cheltuielilor bugetare. Implementarea sistemelor digitalizate

---

⁷ Pentru o privire de ansamblu asupra conceptului de *online courts*, trimitem la lucrarea distinsului autor *R. Susskind*, *Online Courts and the Future of Justice*, Oxford University Press, 2019,

în procesele de deliberare și luare a deciziilor judiciare ridică serioase semne de întrebare și multe provocări. Acestea sunt în mare parte legate de încălcarea dreptului la un proces echitabil și modalitatea de administrare și credibilitate a actului de justiție.⁸

Rațiunile pentru care s-ar implementa IA în domeniul justiției sunt legate de accesibilitatea justiției, celeritate și scăderea costurilor. Pe de altă parte, magistraților li s-ar permite să facă judecăți mai coerente, previzibile și uniforme, scăzând riscul ca aceeași instanță sesizată cu aceeași speță să pronunțe două soluții diametral opuse. Acest scop a fost adus în discuție inclusiv de către Parlamentul European prin rezoluția din 12 februarie 2019.⁹

Utilizarea IA prezintă avantaje în domeniul justiției motiv pentru care identificăm neexhaustiv următoarele situații: gestionarea numărului extrem de mare de dosare prin facilitarea dosarului electronic și accesul la baze de date cu legislația actuală, jurisprudență și doctrină, facilitarea demarării procesului de audiere în faza judecății, instrumente și algoritmi de evaluare a posibilității de recidivă a inculpatului.

În aceeași ordine de idei, un subiect mai sensibil pentru judecători ar fi utilizarea IA pentru evaluarea activității instanțelor și a judecătorilor. Prin utilizarea algoritmilor se poate permite monitorizarea foarte detaliată și sofisticată a activității judiciare. Acești algoritmi ar putea identifica cu ușurință comportamentul magistratului și eventualele prejudecăți, stereotipuri sau biasuri¹⁰ ale acestuia, astfel încât pe viitor să fie remediată problema.¹¹ Anticipând, magistrații români ar privi cu scepticism această problemă, inclusiv prin prisma încălcării independenței justiției.

Considerăm că utilizarea unor astfel de algoritmi nu reprezintă o manieră intruzivă în independența justiției, ci își propune doar să îmbunătățească și să atragă atenția magistratului asupra comportamentului voluntar/involuntar care afectează calitatea actului de justiție. Ulterior, *solo consensu*, acesta va conștientiza și își va remedia eroarea.

---

⁸ A se vedea, *D. Taylor & N. Osafo*, Artificial Intelligence in the Courtroom, LAW SOC'Y GAZETTE (Apr. 9, 2018), accesată la 29.07.2020, <https://www.lawgazette.co.uk/practice-points/artificial-intelligence-in-the-courtroom-/5065545.article>.

⁹ A se vedea http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0081_EN.html accesată la 26.07.2020

¹⁰ Pentru situația biasurilor din domeniul juridic a se vedea și *C. C. Goodman*, Impacts of Artificial Intelligence in Lawyer-Client Relationships, in *Oklahoma Law Review*, Volume 72, Number 1, Symposium: Lawyering in the Age of Artificial Intelligence, 2019, p. 172. Accesată la data de 29.07.2020, ora 12.15, la <https://digitalcommons.law.ou.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1380&context=olr>.

¹¹ A se vedea Proiectul CCBE Considerații cu privire la aspectele legale în ceea ce privește Inteligența Artificială (IA), accesată la http://www.unbr.ro/wp-content/uploads/2020/05/RO_07a_Draft-CCBE-considerations-on-legal-aspects-of-AI.pdf

Un caz extrem de interesant și intens discutat în literatura de specialitate este cauza *Loomis vs. Wisconsin*, hotărâre pronunțată de către Curtea Supremă din Wisconsin.¹² Particularitatea speței a vizat folosirea unui software de evaluare a riscurilor, closed-source, adică inaccesibil celor din exterior. Acesta a folosit pentru condamnarea lui Eric Loomis la șase ani de închisoare. Acesta a contestat faptul că folosirea unor algoritmi predictivi în stabilirea pedepsei încalcă dreptul la un proces echitabil deoarece îl împiedică să conteste validitatea științifică și acuratețea algoritmilor. Algoritmul era intitulat COMPAS (Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions) ar încălca inclusiv dreptul la un proces echitabil în funcție de criterii rasiale și sexuale. Principala problemă juridică viza următoarea teză: condamnarea unei personae prin folosirea unui algoritm de evaluare ale cărui capacități sunt protejate de secretul comercial, nefiind dezvăluite ar încălca sau nu dreptul la apărare? Curtea din SUA a stabilit că nu a fost o problemă de natură juridică.

Consider că situația trebuie nuanțată. Vom porni de la o întrebare banală: ce se întâmplă în situația în care programatorul are un bias, o prejudecată? În primul rând, lipsa de transparență referitoare la modalitatea de operare a algoritmului ridică serioase semne de întrebare asupra actului de justiție. Atât programatorii cât și cei implicați în crearea softului trebuie să respecte aceleași standarde, norme deontologice și prevederi constituționale în momentul implementării sistemului.¹³

Pentru a nu se repeta situația considerăm că soluția oportună constă în crearea procesului algoritmic adecvat și în conformitate cu dispozițiile constituționale. Transparența procesului nu poate fi mușamalizată pe motiv de secret comercial.¹⁴ Viziunea pe care o avem are în prim plan formarea unei comisii de experți juriști care să acompanieze inginerii cu expertiză în informatică. Doar în această manieră am avea premisele unei aparențe de proces echitabil.

---

¹² *Loomis versus statul Wisconsin*, 881 NW2d 749 (Wis. 2016), 137 S.Ct. 2290 (2017). Accesată la data de 26.07.2020. <https://harvardlawreview.org/2017/03/state-v-loomis/>

¹³ A se vedea *K. Freeman*, *Algorithmic Injustice: How the Wisconsin Supreme Court Failed to Protect Due Process Rights in State v. Loomis*, 18 N.C.J.L. & Tech. On. 75, 99 (2016). Sursa <https://jolt.law.harvard.edu/digest/algorithmic-due-process-mistaken-accountability-and-attribution-in-state-v-loomis-1>, accesată la 26.07.2020 ora 19.03.

¹⁴ *F. Pasquale*, *Secret Algorithms Threaten the Rule of Law*, MIT Tech. Rev. (Jun. 1, 2017), <https://www.technologyreview.com/s/608011/secret-algorithms-threaten-the-rule-of-law/> [<https://perma.cc/RHD9-2A8P>], accesat la 26.07.2020.

În fine, la fel cum judecătorii sunt obligați să explice nu numai deciziile lor, ci și raționamentul lor prin opinii juridice și programatorii trebuie să își fundamenteze maniera de lucru.

În concluzie, ne putem o întrebare extrem de interesantă: va putea tehnologia avansată să înlocuiască judecătorul? Nu ne vom hazarda cu un răspuns, considerăm că răspunsul se găsește la cititor, trebuind să fie nuanțat în funcție de litigiu și problemă juridică.¹⁵

Capitolul 3. Vor fi profesiile juridice înlocuite de inteligența artificială?

Continuând firul logic, în această secțiune ne vom apleca atenția asupra situației futuristice în care tehnologia ia locul profesionistului și ce implicații ar putea avea tehnologizarea asupra juristului, în special asupra avocatului. Viziunea mea se centrează pe trei posibile situații:

1) O parte din avocați vor fi eliminați. În primul rând, cei care nu își actualizează cunoștințele informatice și nu își dotează afacerile cu tehnologiile de bază vor fi depășiți de progres deoarece vor petrece mult prea mult timp căutând manual soluții care ar putea fi găsite extrem de rapid. În al doilea rând, avocații sau personalul conex care realizează muncă de cercetare a doctrinei/jurisprudenței va întâmpina probleme deoarece softurile actuale sunt mult mai rapide și mai puțin costisitoare. Ca o soluție consider că profesioniștii care realizează o astfel de muncă ar trebui să își actualizeze cunoștințele informatice pentru a putea conlucra eficient cu tehnologia.

2) Vor fi create noi specializări și noi locuri de muncă. Cei mai căutați vor fi inginerii IT cu specializări în domeniul juridic deoarece aceștia vor putea crea algoritmi pentru computere utilizând și cunoștințele juridice astfel încât „produsul finit” să fie de cea mai înaltă calitate.

3) Majoritatea avocaților vor fi scutiți de sarcina de a aduna datele și informațiile prețioase pentru clienți, precum și de a pregăti eventualele soluții particularizate. Cu toate acestea, prezentarea soluțiilor va necesita întotdeauna prezența factorului uman, care implică interacțiune. Inteligența artificială va fi doar un *instrumentum* menit să faciliteze într-un mod rapid și mai puțin costisitor relația dintre avocat și client.

---

¹⁵ Pentru diferitele modalități alternative de soluționare a litigiilor trimitem și la *J. Morison, A. Harkens, Re-engineering justice? Robot judges, computerised courts and (semi) automated legal decision-making*, Cambridge University Press, 2019, <https://doi.org/10.1017/1st.2019.5>, accesată la 02.08.2020.

În aceeași ordine de idei, prezentăm o serie de argumente pentru care considerăm că profesiile juridice nu vor fi înlocuite în integralitate de către inteligența artificială:

- Rațiunea și aptitudinea de a judeca anumite particularități concrete utilizând inclusiv conștiința. Specialiștii din profesiile juridice vor analiza problema juridică o bună perioadă de timp înainte de a prezenta clientului soluția. Rațiunea coroborată cu conștiința nu poate fi înlocuită de către computere.

- Cel mai adesea răspunsurile la întrebările juridice nu sunt de culoare „neagră” sau „albă”, ci comportă anumite discuții, o nuanță „grii”. Este arhicunoscut că nu există o carte de drept care să conțină toate problemele sau toate soluțiile la problemele juridice. Rareori verificând legea, jurisprudența sau literatura de specialitate găsim o soluție concretă. Cel mai adesea pentru rezolvarea problemei se identifică o serie de situații concrete, precedente, iar ulterior sunt puse cap la cap pentru a se găsi o concluzie contextuală, aspect imposibil a fi realizat de computere.

- Oamenii de succes caută o întâlnire cu un avocat pentru a stabili o relație personală, interumană, bazată pe încredere.

În lumina argumentelor expuse *supra*, soluționarea unei probleme juridice necesită interacțiune umană, creativitate, procesare a limbajului la cel mai înalt nivel, înțelegerea modului în care societatea (instituțiile) funcționează. Această experiență poate fi dobândită în prezent doar de oameni. Prin urmare, consider că va fi foarte greu ca profesionistul să fie înlocuit de către inteligența artificială. Inteligența artificială reprezintă o augmentare a modului de lucru și a eficienței profesiilor juridice.¹⁶

Concluzii.

Privind retrospectiv, în cuprinsul prezentului studiu am propus o serie de răspunsuri la întrebări precum: cum va ajuta IA avocatura/profesiile juridice? Va înlocui IA profesiile juridice? Cum folosesc profesiile juridice IA? Considerăm că exigențele vor fi din ce în ce mai mari, iar domeniul juridic va fi profund afectat de tehnologiile performante. Cunoașterea evoluției de la cunoștințele de baza privind utilizarea Microsoft Word și până la utilizarea aplicațiilor de ultimă generație a devenit o cerință *sine qua non* pentru juriști. Cu toate acestea,

---

¹⁶ S. Assion, Legal Practice on the Edge of Disruption, in DigitalBusiness.Law (curated by Bird & Bird), 2017, Sursa <https://digitalbusiness.law/2017/02/legal-practice-on-the-edge-of-disruption/> accesată la data de 26.07.2020 ora.14.01

tragem un semnal de alarmă și reamintim importanta interacțiunii și abilităților comunicative care pot fi întreținute doar într-o relație personală cu clientul și care nu pot fi suplinite de tehnologii.

Concomitent cu apariția oportunităților oferite de inteligența artificială apare și responsabilitatea de a preîntâmpina erorile apărute. Soluția firească împotriva încălcării drepturilor omului este aceea de a legifera într-un mod transparent și previzibil utilizarea inteligenței artificiale.

Considerăm că pentru a ne putea rezolva problemele prin intermediul IA este imperios să se reglementeze norme deontologice pe lângă expertizele specialiștilor în domeniu. Doar o concluzie între aceste două ipoteze poate avea ca rezultat un sistem cât mai aproape de realitatea dorită de justițiabili. Principiul transparenței nu va fi respectat doar prin faptul că furnizorilor de servicii informatice li se va impune obținerea unor certificate standard, autorizări, aprobări, ci este necesară încrederea reciprocă.

Referitor la profesia de avocat considerăm că evoluțiile tehnologice vor influența modul în care avocații își desfășoară activitatea juridică și modul în care se va interacționa cu instanța de judecată. Pe termen scurt, dezvoltarea unor astfel de instrumente predictive va îmbunătăți transparența și va spori celeritatea. În plus, modalitatea de lucru va fi una mai eficientă, cu posibilități reale de lărgire a domeniilor de expertiză aspect dorit de către clienți. Pe termen lung, considerăm că nu putem anticipa cât de semnificativ sau dramatic va fi impactul inteligenței artificiale asupra profesiilor juridice.¹⁷

Indiferent de opinia pe care o împărtășesc, un lucru este cert: intrăm în era digitalizării profesiilor juridice care are ca scop principal eficientizarea și celeritatea. Punctul terminus va fi reprezentat de momentul în care sistemul juridic va trebui să decidă și să cântărească minuțios cu privire la legiferarea daunelor sau erorilor cauzate de către tehnologii. Acest lucru ne va determina să analizăm în contrast atât avantajele cât și dezavantajele reglementării inteligenței artificiale. Cu un optimism manifestat pe tot parcursul prezentului studiu, consider că inteligența artificială își va găsi locul în centrul atenției mai devreme decât ne așteptăm. Inteligența artificială este prezentul, nu viitorul.

---

¹⁷ *M. U. Scherer*, *Regulating Artificial Intelligence Systems: risks, challenges, competencies, and strategies*, Harvard Journal of Law & Technology, Volume 29, Number 2, Spring 2016, p. 398.